

Dizseri Eszter: Fülep Lajos élete

Az író-filozófus-művészettörténész-kritikus-református lelkész Fülep Lajos életrajza

E könyv szerzője egy meglehetősen ellentmondásos tulajdonságokkal rendelkező, ámde zseniális személyiség, az író-filozófus-művészettörténész-kritikus-református lelkész Fülep Lajos életrajzának megírásába fogott. Ugyan a könyv anyagának aprólékos összegyűjtése, a vallomástévőkkel való személyes kapcsolatteremtés több küzdelmes évébe telt, de hajtotta a választott hős mélyebb megismerésének és jelleme megfejtésének vágya, és hitt abban, hogy kincsre lel. És hogy gondolkodnak róla a kortársak, kutatói és a mindenre érzékeny író-költő tanítványai, akik több évtizedig haladtak együtt vele a barátság sokszor árnyas, ellentétes oldalt is megmutató útján? "A válogatás kérlelhetetlen mestere" írja róla Takáts Gyula. "A keserű igazságok prófétája" vallja Lakatos Kálmán. "Autonóm ember volt, etikailag ritka gyönyörű figura" mondja Lackó Miklós. "Keresse vesztett nyomdokát, / ki még eléri / a szellem tűfokán" véli egy versében Fodor András. "Völgyek imbolygó tornyait / és csonttal telt hajlékokat / mint kondát, makkoltatni hajtja" veti papírra költői képét Weöres Sándor. És maga a megszólított, Fülep Lajos hogy gondolkodott önmagáról, életéről, feladatáról, rendeltetéséről. "Hiszek abban, hogy az Istennek valami szándéka van velem" írta a nagyon termékeny harmincas éveiben Ravasz László püspöknek. Valóban volt.

Kálvin János Kiadó. 2003

Rádiós interjú

Fekete Ágnes: - Naszádi Krisztina után most Dizseri Esztert hallják, aki Fülep Lajos életéről írt egy könyvet.

Dizseri Eszter: - Az az igazság, hogy a fiatalabb generáció már néz rám és azt mondja, hogy valahonnan ismerős a neve, de nem tudja, hogy honnan. Ezt a könyvet azért írtam, hogy a fiatalok is tudják, ki is volt Fülep Lajos. Meghatározó a két dátum, a születés és az elhalálozás dátuma: 1885-ben született, 1970-ben halt meg. Fülep Lajos ki is volt? A magyar művelődés eszmetörténet, filozófiatörténet, irodalomtörténet, művészettörténet egyik meghatározó személyisége. 48 évig református lelkész, mégpedig nem budapesti gazdag parókiának a lelkésze, hanem pici falvakat választott, szándékosan. Szíve-vágya az volt, hogy Erdélyben legyen lelkész. De a politikai helyzet nem engedte, akkor kikötött a Zengő alján lévő nagyon kedves Zengővárkonyon, ahol 20 évig volt lelkész.

Fekete Ágnes: - Őt az az egész vidék nagyon érdekelte, az ottani reformátusság múltja és helyzete.

Dizseri Eszter: - Említsük a 20-as, 30-as, 40-es éveknek az "egyke" kérdést, ami leginkább Baranyát sújtotta.

Fekete Ágnes: - A faluban hogyan működött az "egykezés", mit írt aztán erről?

Dizseri Eszter: - A parasztgazda úgy gondolta, hogyha egy gyereke születik, akkor nem kell megosztania vagyonát. A másik egykével rendelkező fiúhoz vagy leányhoz hozzáadja a saját fiát vagy lányát. Egyesülnek a vagyonok, egyesülnek a földek, és így ebből a módosabb földterületből már gazdálkodhatnak a fiatalok. Sajnos ez egy nagyon embertelen szemlélet volt, mert hiszen nem volt születésszabályozás. Nagyon sok menyecske esett áldozatául annak, hogy a második, harmadik és a többedik gyermeket legkülönbözőbb, legdrasztikusabb módon nem engedték megszületni. Nagyon sok fiatal asszony halt meg fertőzés és különböző durva beavatkozások következtében. Az íróársai is odafigyeltek nagyon kemény hangú írására. Maga Babits indított egy cikksorozatot a Nyugatban arról, hogy miért fogy a magyarság. Sajnos nem volt igazán megoldása ennek a problémának, mert hiszen azt, hogy egy gazdaember hogyan gondolkodik, azt nem lehet megoldani két évig tartó újságcikk folyamattal.

Fekete Ágnes: - A kiskgazdákkal való polémia azt jelenti, hogy a kiskgazdák ezt a kérdést nem látták?

Dizseri Eszter: - Egyáltalában nem látták át ennek a problémának a súlyosságát. Amikor Fülep Lajos elindította a Pesti Naplóban híressé vált cikksorozatát a húszas évek végén akkor az egyik válasz ezekkel a sorokkal kezdődik: "Egy baranyai református pap olyan cikket írt, amely a falu népének a tekintélyét annyira aláássa, hogy ha ezt valaki olvassa, szinte kényszeredett

utálattal fordul el a falu népétől, mint olyantól, amely minden erkölcsöt levetkezve, minden magyaros és vallásos egyéni és társadalmi kötelességet sárba taposva tökéletesen megérett arra, hogy egyszerűen eltöröltessék a föld színéről." Ebből a hangvételtől érződik, hogy meg vannak sértve és az őket kiszolgáló sajtó is.

Fekete Ágnes: - Tehát ebben az időszakban ez volt a fő polémiája.

Dizseri Eszter: - Igen, ugyanakkor nagyon a szíven viselte például az egyházi sajtónak a gondját. Hét évig volt Baján lelkész. Akkor ő maga is lapot alapított, bizonyos bajai Reformátusok Lapja, aminek a példányai hála Istennek ma is megtalálhatók a Ráday Könyvtárban. Valami fantasztikusan kiderül belőle Fülep mély hite, szeretete, a magyar nép iránt. Az a sürgető vágy, hogy mindenkihez eljusson az evangélium. A tanyasi, ha nem tud bejönni a templomba, akkor az újságon keresztül hallja az Isten Igéjét.

Fekete Ágnes: - Milyen érdekes momentumokat lehetne még az életéből kiemelni?

Dizseri Ágnes: - Nem véletlenül tartott nekem öt évembe mire a Fülep Lajos élete című kötetet a kezembe tudhatom, valóban nagyon sok mindennel foglalkozott és mindennel magas szinten. Hadd mondjam példaként, hogy Szilágyi Dezső téri templom akkor volt új alkotás. Mindenki el volt tőle ragadtatva, milyen impozáns épület a Duna partján. Fülep nagyon kemény szavakkal ostromozza, hogy miért előnytelen, miért rossz az akusztikája, miért formátlan. Példaként hozza fel a nagyon nemes vonalú és nagyon egyszerű klasszicista Deák téri templomot. Azt mondta, hogy ott hangozhat az Ige, mert fölmege a szószék a lelkész és belátja a teret és nagyon jó az akusztika. A fehérre meszelt falak visszhangozzák az Igét. A Szilágyi Dezső téri templomban - mondja - a különböző kis zegzugokban elvesz a hang és funkcióját veszti ott az igehirdetés. Valljuk be, hogy ezek nagyon kemény szavak! Fülep Lajos ilyen volt.

Fekete Ágnes: - Milyen volt Fülep Lajos mint lelkész?

Dizseri Eszter: - A 10-es évek végén beiratkozott a teológiára. Barátai nagyon csodálkoztak rajta, mert egészen más pályát jósoltak neki. Fülep Lajos azt mondta, hogy belső emigrációba készült. Két év alatt abszolválva a teológián, elment vidéki lelkésznek. Először Medinán volt, aztán Baján. Bajai lelkészi állását cserélte fel a zengővárkonyira. Zengővárkonynak igen nagy vonzereje volt az a híres-nevezetes szelíd gesztenyés, amit nagyon szépen gondoztak a falusiak. Mint az asztal, olyan simára volt kaszálva a füves aljzat. Erre a gyönyörű pázsitra ráborultak az évszázados gesztenyefák ágai. Mindennap felment a gesztenyésbe. Meg voltak a kiránduló újtjai, és minden kedves vendégét ide felvitte. 1811-ben kelt ez a kis írás.

A bajai akkori presbiterek leírták, hogy szerintük milyen a jó református lelkész. E szerint is választották az övét. Milyen legyen? "Belső és külsőképpen is szép, nőtlen, deák, görög, zsidó nyelveken kívül legalább németül is értő és beszélő. Józan filozófiájú, bátor, de nem vakmerő. Kinek-kinek rangjára vigyázó, társalkodó, a társaságban kellemes és józan. A papi tudományokon kívül az ékesen való írásban, szólásban, történelemben, a természet és országok ismeretében, statisztikában, morálban, az éneklés mesterségében jártas férfiú legyen. Ha lehet kevéssé a törvényt és muzsikát is értse. Mindezt évi 200 forint váltófizetés ellenében." Meg kell mondanom, hogy Fülep Lajos szinte teljesen teljesítette ezeket a követelményeket.

Fekete Ágnes: - Nem volt egy könnyű természet, ha jól értem?

Dizseri Eszter: - Nem, nem. Az idilli kép mellett azért azt le kell szögeznünk, hogy ez a hihetetlenül nagy elme, hét-nyolc nyelven beszélt például. Előre látó eszméivel elég nehezen illeszkedett a környezetébe. Zengővárkonyon sem volt problémátlan az élete. Fülep Lajosnak ma is élnek tanítványai, olyanok, akik részt vettek a híres Fülep Lajosi sétákon. Erről mindenképpen meg kell emlékezni, mert végül is egy nagyon szép, értékes formája a tanítvány-tanár kapcsolattartásnak. Először minden hónapban egyszer, aztán egyre gyakrabban összejöttek a tanítványai.

Egy bizonyos időpontban meglátogatták Fülep Lajost, aki kivitte őket a gesztenyés utcára. Ott le-föl sétálgatva beszélgettek mindenről, az élet dolgairól. Ők ott vele sétáltak és görög minta szerint, nagyon sok mindent tanultak Füleptől. Földobtak egy témát, általában egy banális kérdéssel kezdődött, hogy "Mi történt a városban?" - kérdezte Fülep Lajos, aki nem igazán jött át Pestre. Egy mondat már elindított egy nagyon fontos és okos eszmefuttatást és a fiatalok örömmel hallgatták.

Református félóra - 2003.05.14. /Kossuth Rádió/

reformatusok@levele.hu